

Сухорольська Ірина
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
sukhorolska@gmail.com

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ГРОМАДСЬКІЙ ДИПЛОМАТІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Інтенсивність розвитку інтеграційного проекту Європейського Союзу значною мірою залежить від ефективності налагодження співробітництва у зовнішньополітичній сфері. Тому серед основних пріоритетів Лісабонського договору важливе місце займає трансформація ЄС у провідного гравця міжнародних відносин на світовому рівні. У цьому контексті важливо, щоб зовнішньополітична значимість Євросоюзу відповідала його реальному потенціалу на основі поєднання досвіду і можливостей держав-членів.

У сучасних геополітичних умовах обов'язковою складовою сили впливу міжнародного актора є його спроможність працювати з громадськістю в інших країнах, тобто реалізовувати стратегії громадської дипломатії (ГД). Протягом уже не одного десятиліття Європейський Союз також намагається використовувати такий інструмент «м'якої сили» шляхом поширення інформації про себе та свою діяльність, втілення освітніх проєктів та програм співпраці з різними цільовими аудиторіями. Реформи, запровадженні в ЄС у 2007 році, надали нового поштовху такій діяльності, а події 2014-2015 років в Україні та позиція Росії призвели до нових викликів, протидія котрим значною мірою залежить від темпів розвитку ГД.

Особливості політико-правової природи ЄС позначаються на громадській дипломатії організації та створюють нові можливості для підвищення ефективності такої діяльності. Насамперед, слід відзначити багаторічний досвід та розвинуту структуру закордонних установ держав-членів у сфері ГД (особливо, Великобританії, Німеччини, Франції). Розумне

поєднання інформаційної та освітньої діяльності структур ЄС та його країн-учасниць забезпечує глобальну присутність Союзу. Наприклад, для організації закордонних заходів представництвам ЄС важливу допомогу надають такі організації, як-от: Гете-Інститут, Британська рада, Французький альянс [9, с. 9].

Іншою важливою перевагою для широкомасштабної стратегії громадської дипломатії Європейського Союзу є універсально значущі й зрозумілі для усіх цінності цієї організації. Так, ЄС та його держави-члени є визнаними світовими лідерами щодо утвердження принципів прав людини, демократії, верховенства права, охорони довкілля. У Договорі про Європейський Союз зазначено, що саме ці принципи «надихнули на його створення, розвиток та розширення» і є основою для зовнішньополітичної діяльності Союзу [2, ст. 21]. Історія ЄС демонструє послідовність дотримання декларованих ним цінностей. На відміну від США, «жорстка сила» яких неодноразово нівелювала зусилля громадської дипломатії, миротворчі операції ЄС здебільшого сприймаються позитивно та підсилюють вплив громадської дипломатії організації [7, с. 22].

Варто також відзначити такі складові іміджу Європейського Союзу, як-от: виваженість, прогнозованість, стабільність, прозорість тощо. Економічна потужність разом із зрозумілими «правилами гри» забезпечують Союзу репутацію одного із найпривабливіших партнерів для іноземного бізнесу. Все це можна ефективно використати у громадській дипломатії.

Доцільно зупинитися й на проблемах, із якими зіштовхується європейська ГД. З-поміж них найбільш значимою є відсутність чіткої та злагодженої стратегії розвитку громадської дипломатії. Як зазнає Д. Линч, Європейський Союз має «фантастичну історію», яку він може розповісти світу, однак світ не розуміє, що Союз насправді хоче донести [7, с. 22-24]. Одна з причин цього – незлагодженість діяльності та різні позиції держав-членів щодо врегулювання зовнішньополітичних питань. Дещо покращило ситуацію заснування у 2010 році Європейської служби з

питань зовнішньої діяльності (European External Action Service), передбаченої Лісабонським договором [6, с. 10]. У рішенні Ради ЄС про організацію і функціонування цієї служби йдеться і про створення підрозділу з питань громадської дипломатії у складі центральної адміністрації цієї інституції [5, ст. 4].

Громадська дипломатія Союзу розпочиналася як діяльність, націлена на аудиторію усередині ЄС та у потенційних державах-членах із метою підвищення привабливості європейської інтеграції та формування спільної європейської ідентичності. Сьогодні ж ГД, яка спрямована на треті країни, залишається тісно пов'язаною із меседжами для внутрішнього поширення, зважаючи на глобальні тенденції зближення та розмиття меж між власною та іноземною аудиторіями. Тому ефективність інформаційної політики та громадської дипломатії ЄС за кордоном значною мірою залежить від результативності діяльності організації зі створення позитивного образу та легітимізації інститутів Євросоюзу серед його громадян [8, с. 8-10].

У контексті співпраці Євросоюзу зі східними сусідами та підписаної угоди про асоціацію з Україною важливим є розвиток громадської дипломатії, спрямованої на український простір. Дані опитувань підтверджують актуальність згаданих проблем щодо донесення позиції Союзу до широкої іноземної аудиторії. Зокрема, респонденти в Україні мало обізнані як із політикою чи структурою ЄС, так і з його програмами допомоги та співробітництва з нашою державою. Вони також вказують на нестачу інформації про організацію [4, с. 86].

Окрім позитивних складових іміджу ЄС, поширеними є також уявлення про постійну кризу у цій організації, її забюрократизованість та неефективність. Ситуація ускладнюється інформаційною діяльністю Росії, спрямованою на розповсюдження негативних міфів про Європейський Союз. За допомогою як традиційних ЗМІ, так і оплачуваних інтернет-коментаторів [1] Росія намагається закріпити у масовій свідомості населення пострадянських країн образ Союзу як

спільноти, де традиційні цінності занепадають, а перверсії стають нормою («євросодомія», «гейропа»). Увага також акцентується на економічних невигодах участі в організації, зникненні цілих галузей економіки у нових державах-членах ЄС та перетворення східноєвропейських країн у сировинні придатки, а їхнього населення у біологічний матеріал. У політичній площині поширюються міфи про цілковиту втрату суверенітету та національної ідентичності внаслідок європейської інтеграції. Зі свого боку Європейський Союз намагається аргументовано спростувати такі повідомлення. Наприклад, на офіційному сайті Представництва ЄС в Україні розміщено матеріал «Міфи про Угоду про асоціацію – аналіз фактів» [3]. У перспективі важливо не лише створювати якісний контент, а й доносити його до якнайширшої аудиторії в Україні та Росії, співпрацюючи з місцевими ЗМІ та громадськими структурами. Ще одним способом протидії пропаганді є ймовірне створення у майбутньому за ініціативою Євросоюзу російськомовного каналу, про що заявила Верховний представник ЄС із закордонних справ та політики безпеки Федеріка Могеріні.

Отже, незважаючи на загалом позитивний імідж Європейського Союзу серед населення України та прихильне ставлення більшості поінформованих людей до процесу європейської інтеграції, усе ж необхідно розробляти та втілювати повномасштабну стратегію громадської дипломатії ЄС із використанням усього арсеналу її інструментів.

Література:

1. Гармажапова А. Где живут тролли. И кто их кормит [Електронний ресурс] / Александра Гармажапова // Новая газета. – 2013. – № 100. – Режим доступу: <http://www.novayagazeta.ru/politics/59889.html>.
2. Консолідована версія договору про Європейський Союз // Офіційний вісник Європейського Союзу, УА. – 30.03.2010. – С 83. – С. 13-46.

3. Міфи про Угоду про асоціацію – аналіз фактів [Електронний ресурс] / Представництво Європейського Союзу в Україні – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/myths_aa_uk.pdf.
4. Chaban N. The EU in the Eyes of Ukrainian General Public: Potential for EU Public Diplomacy? / Natalia Chaban, Vlad Vernygora // *Baltic Journal of European Studies*. – 2013. – Vol.3. – No.2. – P. 68-95.
5. Council Decision of 26 July 2010 establishing the organisation and functioning of the European External Action Service // *Official Journal of the European Union*. – L 201. – P. 30-40.
6. Duke S. The European External Action Service and Public Diplomacy / Simon Duke // *Discussion Papers in Diplomacy No.127*. – Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2013. – 38 p.
7. Lynch D. Communicating Europe to the world: what public diplomacy for the EU? [Електронний ресурс] / Dov Lynch // *EPC Working Paper No.21*. – 2015. – 38 p. – Режим доступу: http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/16968/ipublicationdocument_singledocument/d3dab3a4-f702-40d2-a5d9-9995026d69fa/en/EPC_WP_21.pdf.
8. Rasmussen S. B. Discourse Analysis of EU Public Diplomacy Messages and Practices / Steffen Bay Rasmussen // *Discussion Papers in Diplomacy No.115*. – Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2009. – 33 p.
9. The EU’s 50th anniversary celebrations around the world. A glance at EU public diplomacy at work / European Commission. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. – 24 p.